

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

Αριθμός Γνωμοδότησης: 40/2021

ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

(Τμήμα Ε')

Συνεδρίαση της 10ης Μαρτίου 2021

Σύνθεση:

Πρόεδρος: Νίκη Μαριόλη, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Μέλη: Κωνσταντίνος Γεωργάκης, Νικόλαος Δασκαλαντωνάκης, Αφροδίτη Κουτούκη, Δημήτριος Μακαρονίδης, Αθηνά Αλεφάντη, Αγγελική Καστανά, Γεώργιος Βαμβακίδης, Ιωάννης Χατζηνέκουρας, Αθανάσιος Θεοχάρης, Ιωάννα Λεμπέση, Μαρία Δεληγιάννη, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια: Μαρία Οικονόμου, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.

Αριθμ. Ερωτήματος: Το με αριθμ. ΥΠΠΟΑ/ΓΔΟΥ/ΔΠΟΔΤΠ/ΤΕΜ/381734/29460/23658/15073/7578/30-07-2020 έγγραφο του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, Γενική Διεύθυνση Οικονομικών Υπηρεσιών, Διεύθυνση Προϋπολογισμού και Οικονομικής Διαχείρισης Τομέα Πολιτισμού, Τμήμα Εκκαθάρισης Μισθοδοσίας.

Περίληψη ερωτήματος: Εάν το Ελληνικό Δημόσιο -Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού (ΥΠΠΟΑ)- υποχρεούται να προβεί σε παρακράτηση ποσοστού των μηνιαίων αποδοχών υπαλλήλων του και απόδοσή τους σε δικηγορική εταιρεία, κατόπιν της εκ μέρους της αναγγελίας της εκχώρησης αυτών με ιδιωτικά συμφωνητικά (εργολαβικά δίκης), για την κάλυψη της αμοιβής της, σε δίκες με αντικείμενο τον χαρακτηρισμό της εργασιακής σχέσης των εντολέων της-

εκχωρητών με το Δημόσιο, ως αορίστου χρόνου, και την κατάταξή τους σε αντίστοιχες θέσεις εργασίας, στις οποίες εκπροσώπησε τους ανωτέρω εντολείς, μετά την επιτυχή έκβαση των υποθέσεων.

.....

Στο πιο πάνω ερώτημα, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Ε΄) γνωμοδότησε ως εξής:

Ιστορικό.

Από το έγγραφο της ερωτώσας υπηρεσίας και τα στοιχεία του φακέλου που το συνοδεύουν προκύπτει το ακόλουθο ιστορικό:

1. α) Στην Υπουργό Πολιτισμού και στην ερωτώσα υπηρεσία, αρμόδια για την εκκαθάριση της μισθοδοσίας των υπαλλήλων του Υπουργείου Πολιτισμού, περιήλθε η με αρ. 341375/25-6-2019 αναγγελία εκχώρησης δικηγορικής αμοιβής, συνοδευόμενη από εκατόν πενήντα έξη (156) «Πληρεξούσια- εργολαβικά δίκης-εκχωρητήρια», ενενήντα τρία (93) από τα οποία έχουν συνταχθεί υπό την ισχύ του νέου Κώδικα Δικηγόρων (ν. 4194/2013), κατά τα έτη 2014, 2017, 2018 και 2019, και εξήντα τρία (63) υπό το καθεστώς του προϊσχύοντος Κώδικα Δικηγόρων (ν.δ. 3026/1954), κατά τα έτη 2011, 2012 και 2013. Με τα συμφωνητικά αυτά οι εντολείς-υπογράφωντες, επικαλούμενοι ότι συνδέονται με εργασιακή σχέση με το Δημόσιο, στο πλαίσιο συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου που είχαν συνάψει με το Υπουργείο Πολιτισμού σε διάφορα χρονικά διαστήματα, αναθέτουν στην αναγγέλλουσα δικηγορική εταιρεία, που εδρεύει στην Αθήνα, και αυτή αποδέχεται, την εντολή να προβεί - όπως κατά λέξη αναφέρεται σ'αυτά - *«σε κάθε κατά την κρίση της απαιτούμενη δικαστική ή εξώδικη ενέργεια και ενώπιον κάθε Δικαστηρίου, Δικαστικής Αρχής, Υπουργείου, Δημόσιας Αρχής, Νομικού Προσώπου, Επιθεώρησης Εργασίας, αρμόδιων Υπουργών ή εκπροσώπων της Διοίκησης καθώς και κάθε άλλου νομικού ή φυσικού προσώπου, για τον επιτυχή τερματισμό της υπόθεσης σχετικά με την οριστική τακτοποίηση του εντολέως σε θέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου»*. Ως τέτοια ενέργεια, κατά τα ανωτέρω εργολαβικά *«...νοείται όχι μόνο η σύνταξη, κατάθεση και εκδίκαση αγωγών και αιτήσεων ενώπιον των αρμοδίων Δικαστηρίων, αλλά και η με κάθε τρόπο άσκηση πίεσης προς τον εργοδότη με στόχο την με οποιοδήποτε*

αποτελεσματικό τρόπο οριστική εργασιακή τακτοποίηση του εντολέα...», ενώ ως δικηγορική αμοιβή συμφωνείται η καταβολή εφάπαξ χρηματικού ποσού, ανερχόμενου στο ποσό των 700 ή 800 ή 1000 ευρώ, «...σε περίπτωση επιτυχούς περαίωσης της υπόθεσης δικαστικώς ή εξωδίκως.....Στο ανωτέρω ποσό προστίθεται και η καταβολή από την πλευρά του εντολέα του προβλεπόμενου Φ.Π.Α. Με την αμοιβή αυτή δεν συμψηφίζεται το οποιοδήποτε ποσό έχει καταβληθεί νοούμενο ως ποσό για την αντιμετώπιση της δικαστικής και εξωδικαστικής δαπάνης και το οποίο συμφωνείται να μην επιστρέφεται σε περίπτωση κατά την οποία ο εντολέας αποσύρει την εντολή του από το γραφείο.....Σε περίπτωση αποτυχίας δεν οφείλεται αμοιβή». Περαιτέρω, με τα ίδια συμφωνητικά η ανωτέρω αμοιβή εκχωρείται στην εντολοδόχο εταιρεία, ως εξής: «Το εν λόγω ποσό της αμοιβής των εντολοδόχων ο εντολέας ήδη εκχωρεί σε αυτούς, οι οποίοι και δικαιούνται να το εισπράξουν απευθείας από τον οφειλέτη».

β) Στο έγγραφο της αναγγελίας έχει ενσωματωθεί κατάλογος των εντολέων, οι οποίοι φέρεται ότι έχουν ήδη καταταγεί σε θέσεις εργασίας αορίστου χρόνου στο Υπουργείο Πολιτισμού, σε εκτέλεση της αναφερόμενης δίπλα στο όνομα καθενός δικαστικής απόφασης και γίνεται μνεία της κοινοποίησης των εκχωρητηρίων στον Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών και στην αρμόδια για τη φορολόγηση του δικηγόρου Δ.Ο.Υ. Σύμφωνα με την αναγγελία, «Με τα συμφωνητικά αυτά και την ολοκλήρωση της εντολής εκχωρείται στη δικηγορική μας εταιρεία ως δικηγορική αμοιβή ποσό ανερχόμενο στο 20% επί του μηνιαίου μισθού εκάστου των ως άνω εργαζομένων και μέχρις ολοσχερούς εξοφλήσεως του συνολικού ποσού που έχουμε συμφωνήσει με κάθε εργαζόμενο και αναγράφεται κατωτέρω, πλέον του νομίμου αναλογούντα ΦΠΑ 24%». Κατόπιν τούτων η εντολοδόχος δικηγορική εταιρεία αιτείται την παρακράτηση από την αρμόδια για την εκκαθάριση της μισθοδοσίας των υπαλλήλων υπηρεσία του ΥΠΠΟΑ, και απόδοση σ' αυτήν, ποσοστού 20% των καταβαλλόμενων σε καθένα μηνιαίων αποδοχών, μέχρι τη συμπλήρωση του συνολικού ποσού της δικηγορικής αμοιβής που ορίζεται στο αντίστοιχο εργολαβικό. Επισημαίνουμε ότι από τα τηρούμενα στο Γραφείο Νομικού Συμβούλου του ΥΠΠΟΑ στοιχεία, προκύπτει ότι το Ελληνικό Δημόσιο, κατ' εφαρμογήν των διατάξεων του άρθρου 47 του ν.4440/2016, παραιτήθηκε από την άσκηση ενδίκων μέσων ή από ήδη ασκηθέντα ένδικα μέσα κατά των αναφερόμενων στην αναγγελία δικαστικών αποφάσεων, με τις οποίες έγιναν

δεκτές σε πρώτο ή δεύτερο βαθμό οι αγωγές των εργαζομένων, προκειμένου να ακολουθήσει η προβλεπόμενη στο νόμο διοικητική διαδικασία κατάταξης των αντιδίκων του- εναγόντων σε θέσεις εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου στο ΥΠΠΟΑ, ενώ η υπηρεσία δεν αρνείται το επικαλούμενο πραγματικό γεγονός της κατάταξης των ανωτέρω εντολέων.

2. Εν όψει του παραπάνω ιστορικού τίθεται το ερώτημα εάν η αρμόδια για την καταβολή της μισθοδοσίας των υπαλλήλων του ΥΠΠΟΑ υπηρεσία οφείλει να παρακρατήσει και να αποδώσει στην αναγγεληθείσα δικηγορική εταιρεία ποσοστό των μηνιαίων αποδοχών των αναφερόμενων στην αναγγελία υπαλλήλων του, τη μέχρι τη συμπλήρωση του συνολικού ποσού της δικηγορικής αμοιβής που ορίζεται στα αντίστοιχα εργολαβικά.

Νομοθετικό Πλαίσιο

3. Στο **άρθρο 1 του α.ν. 1453/25 Οκτ./2 Νοεμ. 1938**, ορίζονται τα ακόλουθα:

«1. Αι αποδοχαί των δημοσίων πολιτικών υπαλλήλων και των στρατιωτικών, ως και οι συντάξεις, μερίσματα, εφ' άπαξ βοηθήματα, ή επιστροφαί κρατήσεων των ανωτέρω δεν εκχωρούνται ουδέ κατάσχονται.

2. Κατ'εξαίρεσιν επιτρέπεται εκχώρησις και κατάσχεσις των αποδοχών, συντάξεων, και μερισμάτων των ανωτέρω εις τας κάτωθι περιπτώσεις: α) μέχρις 25% δι'έξοδα διατροφής των κατά νόμον δικαιουμένων ή δια χρέη εκ πάσης αιτίας προς το Δημόσιον και β) μέχρις 25% λόγω χρεών προς οργανισμούς δημοσίου δικαίου εκ δανείων συναφθέντων άνευ παροχής εμπραγμάτου ασφαλείας ή εκ βραχυπροθέσμων πιστώσεων, παρεχομένων κατά τας διατάξεις του παρόντος νόμου.

3. Επίσης επιτρέπεται κατ'εξαίρεσιν η κατάσχεσις των εφ'άπαξ βοηθημάτων ή επιστροφών κρατήσεων, μέχρι του συνόλου τούτων, δια χρέη πάσης φύσεως προς το Δημόσιον ή προς ασφαλιστικούς οργανισμούς των δημοσίων υπαλλήλων και στρατιωτικών εν γένει, του Δημοσίου προτιμωμένου κατά την εκτέλεσιν, ανεξαρτήτως χρόνου κοινοποιήσεως της κατασχέσεως.

4. Επί συρροής κατασχέσεων, περί ών η παρ. 2 του παρόντος, το σύνολον αυτών κατά την εκτέλεσιν δεν δύναται να υπερβή τα 2/5 των εν τη αυτή παραγράφω σημειουμένων παροχών, προτιμωμένης της ένεκα διατροφής των

κατά νόμον δικαιουμένων, ανεξαρτήτως χρόνου κοινοποιήσεως της κατασχέσεως ή αναγγελίας της εκχωρήσεως. Αι λοιπαί εν παρ. 2 εκχωρήσεις ή κατασχέσεις εκτελούνται κατά σειράν κοινοποιήσεως η αναγγελίας εις το αρμόδιον ταμείον.

5. Τα κατά τα ανωτέρω επιτρεπόμενα όρια εκχωρήσεως και κατασχέσεως υπολογίζονται επί του ακαθαρίστου ποσού των κατά την παρ. 2 του παρόντος άρθρου παροχών».

4. Με τη διάταξη του **άρθρου 982 παρ. 2 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (π.δ. 503/1985)**, με την οποία προσδιορίζονται οι ακατάσχετες εις χείρας τρίτων απαιτήσεις, ορίζεται ότι: «*Εξαιρούνται από την κατάσχεση.....δ) απαιτήσεις μισθών, συντάξεων ή ασφαλιστικών παροχών, εκτός αν πρόκειται να ικανοποιηθεί απαίτηση για διατροφή που στηρίζεται στο νόμο ή σε διάταξη τελευταίας βούλησης ή για συνεισφορά στις ανάγκες της οικογένειας, οπότε επιτρέπεται να γίνει κατάσχεση έως το μισό, αφού ληφθούν υπόψη τα ποσά που εισπράττει ο υπόχρεος, το μέγεθος των υποχρεώσεων που του δημιουργεί ο γάμος του για αντιμετώπιση των οικογενειακών αναγκών και ο αριθμός των δικαιούχων*»,

ενώ σύμφωνα με τη διάταξη του **άρθρου 52 περ. 20 του Εισ.Ν.ΚΠολΔ**, μετά την έναρξη ισχύος του ΚΠΟΛΔ, «*Διατηρούνται σε ισχύ: ....20) ειδικές διατάξεις που επιτρέπουν την κατάσχεση και εκχώρηση μισθών, συντάξεων και ασφαλιστικών παροχών.....*».

5. Στα **άρθρα 2, 173, 200, 455, 460, 461 και 464 του Αστικού Κώδικα** ορίζονται τα ακόλουθα:

«**Άρθρο 2** Ο νόμος ορίζει για το μέλλον, δεν έχει αναδρομική δύναμη και διατηρεί την ισχύ του εφόσον άλλος κανόνας δικαίου δεν τον καταργήσει ρητά ή σιωπηρά».

Άρθρο 173 Κατά την ερμηνεία της δήλωσης βουλήσεως αναζητείται η αληθινή βούληση χωρίς προσήλωση στις λέξεις.

Άρθρο 200 Οι συμβάσεις ερμηνεύονται όπως απαιτεί η καλή πίστη, αφού ληφθούν υπόψη και τα συναλλακτικά ήθη.

Άρθρο 455 Ο δανειστής μπορεί με σύμβαση να μεταβιβάσει σε άλλον την απαίτησή του χωρίς τη συναίνεση του οφειλέτη (εκχώρηση).

Άρθρο 460 Ο εκδοχέας δεν αποκτά δικαίωμα απέναντι στον οφειλέτη και στους τρίτους πριν ο ίδιος ή ο εκχωρητής αναγγείλει την εκχώρηση στον οφειλέτη.

Άρθρο 461 Ο οφειλέτης ελευθερώνεται, αν πριν από την αναγγελία καταβάλει στον εκχωρητή το χρέος ή συνομολογήσει με αυτόν σύμβαση άφεσης.

Άρθρο 464 Απαιτήσεις ακατάσχετες είναι ανεκχώρητες».

6. Με τις διατάξεις των **άρθρων 92** [όπως η παράγραφος 4 αυτού αντικαταστάθηκε με το άρθρο 16 παρ. 7 του ν. 3472/2006 (Α'135)], **95 και 98 του προϊσχύσαντος Κώδικα Δικηγόρων, που κυρώθηκε με το ν.δ. 3026/1954 (Α'235)** και έχει εν προκειμένω εφαρμογή, σύμφωνα με το άρθρο 24 του ΕισΝΑΚ, για τον έλεγχο του κύρους των εργολαβικών που συντάχθηκαν πριν από την κατάργησή του και τη θέση σε ισχύ του νέου Κώδικα των Δικηγόρων με το άρθρο 166 του ν.4194/2013 (βλ. ΑΠ 730/2015 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ), ορίζονταν τα ακόλουθα:

«Άρθρο 92. 1. Τα της αμοιβής του Δικηγόρου ορίζονται ελεύθερα με έγγραφη συμφωνία τούτου και του εντολέως του ή του αντιπροσώπου αυτού.....

Στην περίπτωση που δεν προκύπτει ύπαρξη έγκυρης έγγραφης συμφωνίας περί αμοιβής για την παροχή δικηγορικών υπηρεσιών σχετιζομένων με την έναρξη και διεξαγωγή δίκης ή διαδικασίας εκούσιας δικαιοδοσίας, ισχύουν οι οριζόμενες σύμφωνα με τα κατωτέρω νόμιμες αμοιβές. ....2.....

3. Επιτρέπεται συμφωνία, εξαρτώσα την αμοιβήν ή το είδος αυτής εκ της εκβάσεως της δίκης ή αποτελέσματος της εργασίας ή εξ οιασδήποτε άλλης αιρέσεως, ως και συμφωνία περί αμοιβής δι' εκχωρήσεως ή μεταβιβάσεως μέρους του αντικειμένου της δίκης ή της εργασίας. Η τοιαύτη συμφωνία δεν δύναται να υπερβαίνει τα 20 % του αντικειμένου της δίκης.

"4. Α) Η συμφωνία από την οποία εξαρτάται η αμοιβή του δικηγόρου από την έκβαση της δίκης και η οποία αναφέρεται σε υποθέσεις από ζημίες αυτοκινήτων (άρθρο 681 Α Κ.Πολ.Δ.) ή σε μισθούς, ημερομίσθια, πρόσθετες αμοιβές για υπερωρίες, εργασία νυκτερινή ή σε Κυριακές ή εορτές, δώρα, αντίτιμο για άδεια ή επίδομα αδείας, αποζημίωση για καταγγελία της συμβάσεως εργασίας και γενικά σε απαιτήσεις που ανάγονται σε εργασιακή σύμβαση υπαλλήλων, εργατών ή υπηρετών (άρθρο 663 Κ.Πολ.Δ.) ή σε αποδοχές γενικά μονίμων δημοσίων υπαλλήλων ή υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. οι οποίοι υπάγονται στη δικαιοδοσία των Διοικητικών Δικαστηρίων καταρτίζεται εγγράφως και γνωστοποιείται στο Δικηγορικό Σύλλογο του οποίου είναι μέλος ο δικηγόρος. Η γνωστοποίηση γίνεται

με προσαγωγή δύο πρωτοτύπων και με πράξη που συντάσσεται κάτω από το ένα πρωτότυπο το οποίο παραλαμβάνει ο δικηγόρος. Το άλλο πρωτότυπο παραμένει στα αρχεία του Συλλόγου και καταχωρίζεται αμέσως σε ειδικό βιβλίο. Τα πρωτότυπα, στα οποία αναγράφεται ο αριθμός φορολογικού μητρώου των συμβαλλομένων, προσάγονται σε προθεσμία είκοσι ημερών από την ημέρα της κατάρτισης της συμβάσεως. Αν παρέλθει η προθεσμία αυτή χωρίς να προσαχθεί η σύμβαση στο Σύλλογο, η σύμβαση είναι άκυρη. Φορολογικός νόμος ο οποίος επιβάλλει στον δικηγόρο την υποβολή αντιγράφου του εργολαβικού συμβολαίου στην αρμόδια δημόσια οικονομική υπηρεσία εξακολουθεί να ισχύει

B) Η αναγγελία της εκχώρησης τμήματος της απαίτησης για κάλυψη της αμοιβής του δικηγόρου γίνεται με κοινοποίηση του σχετικού συμφωνητικού στον οφειλέτη, οποτεδήποτε πριν από την πληρωμή της απαιτήσεως.

Όταν οφειλέτης είναι το Ελληνικό Δημόσιο, η αναγγελία γίνεται με υποβολή του εκχωρητικού εγγράφου στον οικείο Υπουργό και στην αρμόδια για την εκκαθάριση της δαπάνης Υπηρεσία Δημοσιονομικού Ελέγχου, χωρίς να τηρούνται οι διατυπώσεις του άρθρου 95 του ν. 2362/1995 (ΦΕΚ 247 Α'). Προκειμένου περί νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και ασφαλιστικών οργανισμών το ανωτέρω έγγραφο γνωστοποιείται στο νόμιμο εκπρόσωπό τους και στην αρμόδια για την πληρωμή της δαπάνης υπηρεσία του νομικού προσώπου. Σε κάθε περίπτωση, η γνωστοποίηση του εκχωρητικού εγγράφου γίνεται και στην αρμόδια για τη φορολόγηση του δικηγόρου Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία. Η μη αναγγελία της εκχώρησεως κατά τις διατάξεις του παρόντος επάγεται την ακυρότητα αυτής. Η παρακράτηση και απόδοση της αμοιβής του δικηγόρου γίνεται από το αρμόδιο για πληρωμή της απαίτησης όργανο του Δημοσίου ή του Ν.Π.Δ.Δ.. Η παρούσα διάταξη ισχύει και για τις υποθέσεις που εκκρεμούν για πληρωμή."

5. Η κατά τ' ανωτέρω συμφωνία, η εξαρτώσα την αμοιβήν εκ της εκβάσεως της δίκης, τότε μόνον ισχύει, όταν ο Δικηγόρος ανέλαβε την υποχρέωσιν να διεξαγάγη την δίκην μέχρι τελεσιδικίας χωρίς εν αποτυχία να λάβη αμοιβήν τινά ούτε αυτός ούτε ο κατά τον αυτόν ή άλλον βαθμόν συμπληρεξούσιος ή υποκατάστατος. Τοιαύτη συμφωνία δεν επιτρέπεται εις τους δικολάβους.

6. Εν αμφιβολία περί του αν εκερδήθη η δίκη κατά τα ανωτέρω, αποφαίνεται αμετακλήτως, αιτήσει του εντολέως ή του Δικηγόρου, το Συμβούλιον του Συλλόγου εις ον ανήκει ο Δικηγόρος.

Άρθρο 95. 1..... Επί συμφωνίας εξαρτώσης την αμοιβήν εκ του αποτελέσματος η αμοιβή εισπράττεται είτε εξ αυτού του προϊόντος της δίκης δι' ην συνεφωνήθη, είτε εκ της λοιπής περιουσίας του εντολέως.....

2 «Η συμφωνία περί αμοιβής αποδεικνύεται σε κάθε περίπτωση με την προσκόμιση του περι αυτής εγγράφου.

Άρθρο 98. 1. Εν ελλείψει ειδικής συμφωνίας, το ελάχιστον ποσόν της αμοιβής του Δικηγόρου ορίζεται κατά τας διατάξεις των επομένων άρθρων.....

7. Ήδη, στα άρθρα 58, 60 και 166 του Νέου Κώδικα Δικηγόρων (ν. 4194/2013 - Α' 208) , που κατήργησε από την έναρξη ισχύος του τον προηγούμενο, ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 58. Αμοιβή δικηγόρου

1. Η αμοιβή του δικηγόρου ορίζεται ελεύθερα με έγγραφη συμφωνία με τον εντολέα του ή τον αντιπρόσωπο του.

2. Η συμφωνία αυτή περιλαμβάνει είτε όλη τη διεξαγωγή της δίκης είτε μέρος ή ειδικότερες πράξεις αυτής ή κάθε άλλης φύσης νομικές εργασίες, δικαστικές ή εξώδικες.

3. Σε περίπτωση που δεν υπάρχει έγγραφη συμφωνία, η αμοιβή του δικηγόρου καθορίζεται, σύμφωνα με τα οριζόμενα στα επόμενα άρθρα του Κώδικα, με βάση την αξία του αντικειμένου της δίκης και, σε περίπτωση που το αντικείμενο της δίκης δεν αποτιμάται σε χρήμα και δεν ορίζονται στις διατάξεις του Κώδικα, με βάση τις αμοιβές που αναφέρονται στο Παράρτημα Ι του Κώδικα, το οποίο αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα αυτού.

Άρθρο 60. 1. Επιτρέπεται η κατάρτιση έγγραφης συμφωνίας, η οποία εξαρτά την αμοιβή ή το είδος αυτής από την έκβαση της δίκης ή του αποτελέσματος της εργασίας ή από οποιαδήποτε άλλη αίρεση, όπως επίσης και συμφωνία, με την οποία εκχωρείται ή μεταβιβάζεται μέρος του αντικειμένου της δίκης ή της εργασίας, ως αμοιβή (εργολαβικό δίκης). Αυτή η συμφωνία δεν μπορεί να υπερβαίνει το 20% του αντικειμένου της δίκης. Σε περίπτωση που συμπράττουν πέραν του ενός δικηγόροι, το ως άνω ποσοστό δεν μπορεί να υπερβαίνει το 30%. Σε συμφωνία, που εξαρτά την αμοιβή από το αποτέλεσμα της δίκης, η αμοιβή εισπράττεται είτε από το ίδιο το προϊόν της δίκης είτε από την υπόλοιπη περιουσία του εντολέα. Ο πληρεξούσιος δικηγόρος έχει προνόμιο μόνο στο προϊόν της δίκης. Δεν επιτρέπεται, με ποινή ακυρότητας, κάθε εκχώρηση του προϊόντος της δίκης ή

οποιαδήποτε άλλη μεταβίβαση του εν ζωή ή με αιτία το θάνατο ή με κατάσχεση, μέχρι το ποσό ή την αξία που δικαιούται ο δικηγόρος.

2. Η συμφωνία βάσει της οποίας εξαρτάται η αμοιβή του δικηγόρου από την έκβαση της δίκης και η οποία αναφέρεται σε υποθέσεις από ζημίες αυτοκινήτων, απαλλοτριώσεις ή σε μισθούς, ημερομίσθια, πρόσθετες αμοιβές για υπερωρίες, εργασία νυκτερινή ή σε Κυριακές ή εορτές, δώρα, αντίτιμο για άδεια ή επίδομα αδείας, αποζημίωση για καταγγελία της σύμβασης εργασίας και γενικά σε απαιτήσεις που ανάγονται σε εργασιακή σύμβαση υπαλλήλων, εργατών ή υπηρετών ή σε αποδοχές γενικά μονίμων δημοσίων υπαλλήλων ή υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. σε όποια δικαιοδοσία κι αν υπάγονται καταρτίζεται εγγράφως και γνωστοποιείται στο Δικηγορικό Σύλλογο, του οποίου είναι μέλος ο δικηγόρος, οποτεδήποτε και σε κάθε περίπτωση πριν από την άσκηση ή ικανοποίηση της οποιασδήποτε αξίωσης του δικηγόρου κατά του εντολέα.....

3. Η αναγγελία της εκχώρησης του τμήματος της απαίτησης για την κάλυψη της αμοιβής του δικηγόρου γίνεται με κοινοποίηση του σχετικού συμφωνητικού στον οφειλέτη, οποτεδήποτε πριν από την πληρωμή της απαίτησης. Όταν οφειλέτης είναι το Ελληνικό Δημόσιο, η αναγγελία γίνεται με υποβολή του εκχωρητικού εγγράφου στον οικείο Υπουργό και στην αρμόδια για την εκκαθάριση της δαπάνης Υπηρεσία Δημοσιονομικού Ελέγχου, χωρίς να τηρούνται οι διατυπώσεις του άρθρου 95 του ν. 2362/1995 (Α` 247), ως ισχύει..... Σε κάθε περίπτωση, η γνωστοποίηση του εκχωρητικού εγγράφου γίνεται και στην αρμόδια για τη φορολόγηση του δικηγόρου Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία. Η παρακράτηση και απόδοση της αμοιβής του δικηγόρου γίνεται από το αρμόδιο για πληρωμή της απαίτησης όργανο του Δημοσίου.....4. Η παραπάνω συμφωνία, που εξαρτά την αμοιβή από την έκβαση της δίκης, ισχύει μόνο όταν ο δικηγόρος ανέλαβε την υποχρέωση να διεξάγει τη δίκη μέχρι τελεσιδικίας, χωρίς να λάβει κάποια αμοιβή σε περίπτωση αποτυχίας, ο ίδιος ή ο συμπληρεξούσιος ή υποκατάστατος του. Τυχόν συμφωνία των μερών για την καταβολή εξόδων δεν ανατρέπει την ισχύ του εργολαβικού δίκης.....

Άρθρο 63 Καθορισμός αμοιβής με βάση την αξία του αντικειμένου της δίκης

1. Η αμοιβή, σε περίπτωση μη ύπαρξης έγγραφης συμφωνίας, καθορίζεται με βάση την αξία του αντικειμένου της δίκης ως εξής:

i. Η αμοιβή για τη σύνταξη κύριας αγωγής ορίζεται με βάση την αξία του αντικειμένου της αγωγής όπως παρακάτω: α).....β).....η).....

ii. Εάν το αίτημα της αγωγής δεν συνίσταται σε ορισμένη χρηματική απαίτηση, όπως αναγνωριστικές, νομής, κυριότητας, δουλειών, διανομής, ακυρότητας, διάλυσης εταιρείας η αμοιβή καθορίζεται σύμφωνα με τα παραπάνω με βάση την πραγματική αξία του αντικειμένου της αγωγής.

iii. Εάν το αίτημα της αγωγής είναι η επιδίκαση περιοδικών παροχών ή προσόδων απροσδιορίστου χρόνου, η αμοιβή καθορίζεται σύμφωνα με όσα ορίζονται στην παράγραφο 1 του άρθρου αυτού, με βάση το δεκαπλάσιο της ετήσιας παροχής ή προσόδου.

2. Εάν το αντικείμενο της δίκης δεν αποτιμάται σε χρήμα η αμοιβή υπολογίζεται με βάση το Παράρτημα Ι του Κώδικα.

.....

3. (4) Ο δικηγόρος διατηρεί το αποκλειστικό δικαίωμα να ζητήσει από τον εντολέα του μικρότερη αμοιβή από την οριζόμενη στη παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου, η δε παραίτηση του αυτή θα μπορεί να προταθεί από τον εντολέα του εφόσον έχει συμφωνηθεί εγγράφως (Η παράγραφος 4 του άρθρου 63 αναριθμήθηκε σε παρ.3 με το άρθρο 7 παρ.10.α` Ν.4205/2013, ΦΕΚ Α 242/6.11.2013).

Άρθρο 166. Τελικές διατάξεις

1. Οι διατάξεις του Κώδικα είναι ειδικές έναντι κάθε άλλης διάταξης

2. Από τη δημοσίευση του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καταργείται ο Κώδικας περί Δικηγόρων, όπως αυτός έχει κυρωθεί με το ν.δ. 3026/1954 (Α` 235)...».

8. Στο άρθρο 11 του ΚΠολΔ ορίζεται: «Η αξία του αντικειμένου της διαφοράς προσδιορίζεται: .....7) για τις έννομες σχέσεις, από τις οποίες πηγάζουν περιοδικές παροχές, από την αξία της ετήσιας παροχής, και ειδικότερα από το δεκαπλάσιο της ετήσιας παροχής, αν η επέλευση του γεγονότος από το οποίο εξαρτάται η παύση της παροχής είναι βέβαιη, αβέβαιος όμως ο χρόνος της, και αν οι παροχές διαρκούν απερίοριστα, από το εικοσαπλάσιο της ετήσιας παροχής. Αν οι παροχές έχουν ορισμένη διάρκεια, λαμβάνεται υπόψη το σύνολο των μελλοντικών παροχών, αλλά ποτέ πάνω από το δεκαπλάσιο της ετήσιας παροχής.

Ερμηνεία και εφαρμογή διατάξεων

Από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς, αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και όλου του νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται, του σκοπού που εξυπηρετούν και της υπαγωγής σ' αυτές των πραγματικών περιστατικών που τέθηκαν υπόψη του Τμήματος από την ερωτώσα υπηρεσία, συνάγονται τα ακόλουθα :

9. Με τη διάταξη του άρθρου 464 Α.Κ., σε συνδυασμό προς την διάταξη του άρθρου 982 παρ. 2 δ Κ.Πολ.Δ τίθεται ο κανόνας σύμφωνα με τον οποίο είναι ανεκχώρητες απαιτήσεις μισθών, συντάξεων ή ασφαλιστικών παροχών. Με την ανωτέρω νομοθετική ρύθμιση απαγορεύεται ή περιορίζεται το δικαίωμα κατάσχεσης και εκχώρησης των συγκεκριμένων απαιτήσεων προκειμένου να προστατευθεί ένα ελάχιστο εισόδημα των ανθρώπων που βιοπορίζονται από την εργασία τους και είναι αναγκαίο για την συντήρηση των ιδίων και των οικογενειών τους. Εν όψει δε του γεγονότος ότι ο άνω σκοπός εξυπηρετεί το γενικότερο δημόσιο συμφέρον, η ρύθμιση της Α.Κ. 464 καθώς και των διατάξεων που προβλέπουν το ακατάσχετο των απαιτήσεων είναι αναγκαστικού δικαίου και δεν επιτρέπεται αντίθετη συμφωνία των μερών (ΕφΑθ 9347/1990, ΔΠΑ 2102/2019). Περαιτέρω, όπου κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η κατάσχεση υπέρ ορισμένων προσώπων, το ανεκχώρητο κάμπτεται υπέρ αυτών των προσώπων μόνο, και ακολούθως, εφόσον το ακατάσχετο αναφέρεται σε ποσοστό της απαίτησης, το ανεκχώρητο καταλαμβάνει το αντίστοιχο ποσοστό αυτής. Η εκχώρηση που γίνεται κατά παράβαση της Α.Κ. 464 είναι απολύτως άκυρη (ΑΚ 174). Την ακυρότητα μπορεί να επικαλεστεί οποιοσδήποτε έχει έννομο συμφέρον, μεταξύ των οποίων και ο οφειλέτης της απαίτησης που εκχωρήθηκε, ενώ η συναίνεση του οφειλέτη είναι χωρίς έννομα αποτελέσματα, δεδομένου ότι η ακυρότητα εξετάζεται σε περίπτωση δικαστικής αμφισβήτησης και αυτεπαγγέλτως (Α. Γεωργιάδη -Μ. Σταθόπουλου Α.Κ. κατ' άρθρο ερμηνεία , τόμος ΙΙ, σ.618)

10. Το ανεκχώρητο των μισθών καταλαμβάνει όχι μόνο τις αποδοχές των εργαζομένων με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου (ημερομίσθιο και μισθός) αλλά και το μισθό των δημοσίων υπαλλήλων με την ευρεία έννοια. Ως προς τους δημοσίους υπαλλήλους η απαγόρευση εκχώρησης και κατάσχεσης μισθού προβλέπεται ειδικότερα με το άρθρο 1 παρ. 1 του α.ν. 1453/1938, σύμφωνα δε με τη νομολογία, ως αποδοχές που πρέπει να προστατεύονται προς το συμφέρον των δημοσίων υπαλλήλων (με την απαγόρευση της εκχώρησης και της κατάσχεσης τους) ο νομοθέτης εννοεί εκείνες που προορισμό έχουν να

ικανοποιήσουν τις βασικές ανάγκες τους και να εξασφαλίσουν σ' αυτούς και τις οικογένειες τους τα μέσα επιβίωσης, και τέτοιες είναι οι "τακτικές αποδοχές" που εντέλλονται κάθε μήνα με τις μισθοδοτικές καταστάσεις και καταβάλλονται σε καθορισμένες ημέρες (ΑΠ 764/2010, ΔΕΑ 3169/1997, 431/1992, 4374/1991, δημ. ΝΟΜΟΣ, ΝΣΚ 120/2015, 316/2010). Συνιστώντας δε παροχή για την αξιοπρεπή διαβίωσή τους ο μισθός θεωρείται ότι δεν αποτελεί αντάλλαγμα των υπηρεσιών τους, αλλά παρακολούθημα της υπαλληλικής ιδιότητας (Α.Ι.Τάχος, Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο, 2000, σελ. 444, ΔΕΑ 94/2011, ΔΕΘ 720/2010, ΑΠ 1422/1990 στη Νόμος, ΝΣΚ 120/2015).

11. Ωστόσο ο ανωτέρω κανόνας του ανεκχώρητου κάμπτεται στις περιπτώσεις που με ειδική διάταξη προβλέπονται εξαιρέσεις, τέτοια δε διάταξη είναι και αυτή της παραγράφου 2 του άρθρου 1 του α.ν. 1453/1938, με την οποία επιτρέπεται εκχώρηση και κατάσχεση μέχρι του 25% των αποδοχών, συντάξεων και μερισμάτων των δημοσίων υπαλλήλων προκειμένου να καταβληθούν έξοδα διατροφής ή χρέη από κάθε αιτία προς το Δημόσιο ή χρέη προς οργανισμούς δημοσίου δικαίου από δάνεια ή βραχυπρόθεσμες πιστώσεις, σύμφωνα με τα ειδικότερα οριζόμενα στην ανωτέρω διάταξη. Οι εξαιρέσεις αυτές εξακολουθούν να ισχύουν και μετά την εισαγωγή του ΚΠολΔ, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 52 παρ 20 του Εισ.Ν. Κ.ΠολΔ. που ρητά προβλέπει τη διατήρηση της ισχύος των διατάξεων που επιτρέπουν την εκχώρηση και κατάσχεση μισθού (Βλ. Μπρίνια, Αναγκ. εκτέλεση. τ.Γ' σ.1023 επ.). Εξάλλου, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 2 του Αστικού Κώδικα, κατά την οποία ο νόμος διατηρεί την ισχύ του εφόσον άλλος κανόνας δικαίου δεν τον καταργήσει ρητά ή σιωπηρά, εξαιρέσεις από τον κανόνα του ακατάσχετου των αποδοχών μπορεί να προβλεφθούν και με νεότερες διατάξεις της ίδιας τυπικής ισχύος, καθώς οι νεότεροι και ειδικοί κανόνες αποκλείουν την εφαρμογή των παλαιότερων και γενικών και εφαρμόζονται αντί αυτών όταν ρυθμίζουν το ίδιο θέμα κατά τρόπο αντίθετο και σε κάθε περίπτωση διαφορετικό και ασυμβίβαστο προς τη ρύθμιση των παλαιότερων κανόνων (ΑΠ 247/2020).

12. Η αμοιβή του δικηγόρου, είτε για όλη τη διεξαγωγή της δίκης είτε για μέρος ή ειδικότερες πράξεις αυτής, ορίζεται, είτε σύμφωνα με την αξία του αντικειμένου της δίκης, όταν δεν υπάρχει έγγραφη συμφωνία μεταξύ δικηγόρου-εντολέα, είτε ελεύθερα, κατά την αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων, με έγγραφη συμφωνία

μεταξύ δικηγόρου-εντολέα, οπότε μπορεί να είναι και μικρότερη της καθοριζόμενης με βάση την αξία του αντικειμένου της δίκης (βλ. άρθρο 92 παρ. 1 του ν.δ. 3026/1954 και άρθρο 58 του ν. 4194/2013). Περαιτέρω, προβλέπεται η κατάρτιση σύμβασης εργολαβίας δίκης, σύμφωνα με την οποία η αμοιβή του δικηγόρου ή το είδος αυτής εξαρτάται από την έκβαση της δίκης ή το αποτέλεσμα της εργασίας, δεν μπορεί όμως να υπερβαίνει το 20% επί του αντικειμένου της δίκης ή της προς διεκπεραίωση εργασίας (άρθρο 92 παρ. 3 του ν.δ. 3026/1954, άρθρο 60 παρ. 1 του ν. 4194/2013). Στην περίπτωση αυτή η σχετική απαίτηση του δικηγόρου τελεί υπό αναβλητική αίρεση, γεννάται δε και καθίσταται απαιτητή, όταν διεξαχθεί επιτυχώς για τον εντολέα η δίκη ή επιλυθεί με συμβιβασμό ή άλλως εξωδίκως η διαφορά ή περατωθεί επιτυχώς η εργασία. Ως επιτυχής έκβαση της δίκης νοείται το στάδιο της διαδικασίας κατά το οποίο ο εντολέας έχει τελεσιδικία δικαιωθεί από τις ενέργειες του εντολοδόχου δικηγόρου με ικανοποιητική δικαστική ή εξώδικη επίλυση της διαφοράς (βλ. ΑΠ 1909/2008, ΕφΠειρ. 276/2012), ώστε νόμιμα συνάπτεται η συμφωνία σε οποιοδήποτε χρονικό σημείο, πριν ή μετά την εκτέλεση της συμφωνημένης εργασίας (βλ. και ΑΠ 1453/2018). Η συμφωνία δε που εξαρτά την αμοιβή από την έκβαση της δίκης, τότε μόνο ισχύει, όταν ο δικηγόρος ανέλαβε την υποχρέωση να διεξαγάγει τη δίκη μέχρι τελεσιδικίας, χωρίς σε περίπτωση αποτυχίας να λάβει καμία αμοιβή, ενώ αν λείπει ο όρος αυτός, η συμφωνία είναι άκυρη κατά τα άρθρα 174 και 180 ΑΚ και δεν συνεπάγεται αποτελέσματα (ΑΠ 187/2014). Πρόκειται επομένως για καταπιστευτική εκχώρηση και η είσπραξη της αμοιβής του δικηγόρου πραγματοποιείται αμέσως από το προϊόν της δίκης μετά την τελεσιδικία, χωρίς η εκχωρηθείσα απαίτηση να διέλθει από την περιουσία του εκχωρητή (ΑΠ 880/2007, 1310/2012, ΕΣ ΜΕΙΖ.ΕΠΤ/ΛΟΥΣ 3410/2014, ΑΠ 57/2005, Εφ Αθ. 7527/2007, ΝΣΚ 213/2018, 221/2017, 544/2004).

13. Η δυνατότητα σύναψης εργολαβικού δίκης, εκχώρησης του αντικειμένου της και είσπραξης της δικηγορικής αμοιβής απευθείας από το προϊόν αυτής, προβλεπόταν ρητά στην παράγραφο 4 του άρθρου 92 του ν.δ. 3026/1954 (όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 16 παρ. 7 του ν. 3472/2006), και για δίκες που αφορούν μισθούς, ημερομίσθια και γενικά απαιτήσεις που ανάγονται σε εργασιακή σύμβαση υπαλλήλων, εργατών ή υπηρετών ή αποδοχές γενικά μόνιμων δημοσίων υπαλλήλων ή υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ., ενώ η ίδια ρύθμιση επαναλαμβάνεται με την νεώτερη παράγραφο 2 του άρθρου 60 του Νέου Κώδικα

Δικηγόρων (ν. 4194/2013), καταργώντας κάθε προγενέστερη γενική ή ειδική διάταξη (βλ. και ΜΠΑ. 10760/1987 δημ. ΝΟΜΟΣ). Ο κανόνας, επομένως, του ανεκχώρητου των αποδοχών των δημοσίων υπαλλήλων, κατά την παράγραφο 1 του α.ν. 1453/1938, κάμπτεται και με τις ανωτέρω διατάξεις του Κώδικα Δικηγόρων που ρητά επιτρέπουν την εκχώρησή τους με το εργολαβικό της δίκης, όταν αυτές συνιστούν αμέσως ή εμμέσως το αντικείμενό της. Διαφορετική παραδοχή θα καθιστούσε ανεφάρμοστη τη συγκεκριμένη διάταξη του Κώδικα Δικηγόρων σε ένα μεγάλο κύκλο υποθέσεων τις οποίες αφορά, όπως οι εργατικές διαφορές, όπου αντικείμενο της δίκης είναι απαιτήσεις προκύπτουσες από την παροχή εργασίας, δηλαδή μισθολογικές κατά κύριο λόγο παροχές. Άλλωστε, μπορεί βάσιμα να υποστηριχθεί ότι η διάταξη αυτή, με βάση την οποία μετατίθεται σε απώτερο χρονικό σημείο η υποχρέωση καταβολής της δικηγορικής αμοιβής, στο βαθμό που επιτρέπει τη δυνατότητα δικαστικής εκπροσώπησης σε εντολές στερούμενους συνήθως ιδίων μέσων για την αντιμετώπιση των δαπανών της δικαστικής διαμάχης, όπως οι εργαζόμενοι με το αβέβαιο εργασιακό καθεστώς των συμβάσεων ορισμένου χρόνου, εξυπηρετεί κατά κύριο λόγο το συμφέρον των εκχωρητών και όχι (μόνο) των εντολοδόχων δικηγόρων (βλ. και ΝΣΚ. 213/2018).

14. Κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 455, 460 και 461 εδ.α ΑΚ, με τη σύμβαση της εκχώρησης ο δανειστής, αποκαλούμενος εκχωρητής, μεταβιβάζει σε άλλον, αποκαλούμενο εκδοχέα, την ενοχική απαίτησή του, χωρίς τη συναίνεση του οφειλέτη, ο εκδοχέας όμως δεν αποκτά δικαίωμα απέναντι στο οφειλέτη πριν ο ίδιος ή ο εκχωρητής αναγγείλει την εκχώρηση στον οφειλέτη. Ο οφειλέτης ελευθερώνεται αν πριν από την αναγγελία καταβάλει στον εκχωρητή το χρέος, ενώ μετά την αναγγελία πρέπει, για την απόσβεση της ενοχής, να καταβάλει το χρέος όχι προς τον εκχωρητή, έναντι του οποίου δεν υπάρχει πια οφειλή εκείνου, αλλά προς τον εκδοχέα (ΑΠ 1059/2012, ΕΣ 254/2013). Κατά την κρατούσα στην επιστήμη και τη νομολογία άποψη, αντικείμενο της εκχώρησης μπορεί να είναι και μελλοντική απαίτηση, και μάλιστα ανεξαρτήτως αν κατά το χρόνο της εκχωρήσεως η νομική της βάση υπάρχει, μόνο δε η εκχωρούμενη απαίτηση δεν έχει ακόμη γεννηθεί ή ούτε η νομική της βάση υφίσταται, αρκεί να προσδιορίζεται επαρκώς, ώστε να μπορεί να εξατομικευθεί το αργότερο κατά το χρόνο της γέννησής της, οπότε η εκχώρηση τελεί υπό τη νόμιμη αίρεση ότι θα γεννηθεί η απαίτηση (βλ. Αστικός Κώδικς, κατ' άρθρο ερμηνεία, Αποστόλου Γεωργιάδη-

Μιχαήλ Σταθόπουλου, Εκδοτικός Οίκος ΑΦΟΙ Π. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, 1979, τόμος ΙΙ, σελ. 580-581, ΕΝΟΧΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ Αστ. Γεωργιάδη, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ ΑΕ, τόμος 2, 5^η Έκδοση 2007 σελ. 184-188). Εξάλλου, η απαίτηση που εκχωρείται πρέπει να προσδιορίζεται κατά τρόπο ορισμένο ή τουλάχιστον οριστό, ως προς το περιεχόμενό της και ως προς το πρόσωπο του οφειλέτη κατά του οποίου στρέφεται, ώστε ανάλογα με τις περιστάσεις να μπορεί να διαπιστώνεται τι μεταβιβάζεται στον εκδοχέα και τι παραμένει στον εκχωρητή. Οριστή δε είναι η απαίτηση, αν είναι δυνατόν έστω και εκ των υστέρων να εξακριβωθεί, βάσει των περιστάσεων κλπ., τι εκχωρείται και κατά ποίου οφειλέτη. Το παραπάνω ζήτημα του οριστού της εκχωρούμενης απαιτήσεως εμφανίζει σημασία, μεταξύ άλλων, και στην εκχώρηση μελλοντικής απαιτήσεως, με βάση δε τους ερμηνευτικούς κανόνες των ΑΚ 173 και 200 πρέπει να γίνεται δεκτό ότι μεταβιβάζονται εκείνες μόνο οι εξουσίες, για τη μεταβίβαση των οποίων δεν γεννιέται καμία αμφιβολία (βλ. Αστικός Κώδιξ, κατ' άρθρο ερμηνεία, Αποστόλου Γεωργιάδη-Μιχαήλ Σταθόπουλου, Εκδοτικός Οίκος ΑΦΟΙ Π. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, 1979, τόμος ΙΙ, 578-579, Μ. Σταθόπουλος, Γενικό Ενοχικό Δίκαιο, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ ΑΕ, 5η έκδ., 2018, σελ. 1664-1666).

15. Η αναγγελία της εκχώρησης συνδέεται με ένα βουλευτικό στοιχείο, την επιδίωξη του εκχωρητή ή του εκδοχέα να καταστήσει τον οφειλέτη γνώστη της γενόμενης εκχώρησης και να επιφέρει τα αποτελέσματά της έναντι του οφειλέτη και τρίτων. Στα άρθρα του Κώδικα Δικηγόρων που προεκτέθηκαν, ορίζεται ειδικά ότι η αναγγελία της εκχώρησης του τμήματος της απαίτησης για την κάλυψη της αμοιβής του δικηγόρου, όταν οφειλέτης είναι το Ελληνικό Δημόσιο, γίνεται με την υποβολή του εκχωρητικού εγγράφου στον οικείο Υπουργό και στην αρμόδια για την εκκαθάριση της δαπάνης Υπηρεσία Δημοσιονομικού Ελέγχου και με τη γνωστοποίησή του στην αρμόδια για τη φορολόγηση του δικηγόρου Δ.Ο.Υ. Η παρακράτηση και απόδοση της αμοιβής του δικηγόρου από το αρμόδιο για την πληρωμή της απαίτησης όργανο του Δημοσίου ή του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου, όπως αναφέρεται στο άρθρο 60 παρ.3. του Κώδικα Δικηγόρων, γίνεται μετά την παράθεση όλων των απαιτούμενων γνωστοποιήσεων .

16. Στα εργολαβικά δίκης-εκχωρητήρια που υποβλήθηκαν στην ερωτώσα υπηρεσία, η δικηγορική αμοιβή καθορίζεται σε κατ'αποκοπή χρηματικό ποσό και η καταβολή της εξαρτάται από την επιτυχή έκβαση της υπόθεσης, ως τέτοιας

νοουμένης, όπως ρητά αναφέρεται στο συμφωνητικό, της κατάταξης του εντολέως σε θέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου, με οποιοδήποτε τρόπο κι αν επιτευχθεί αυτό, με δικαστικές ή εξώδικες ενέργειες. Ειδικότερα, αντικείμενο εκάστης δίκης, όπως προκύπτει από τις επικαλούμενες δικαστικές αποφάσεις, ήταν αφενός ο ορθός, κατά τους ενάγοντες, νομικός χαρακτηρισμός της εργασιακής τους σχέσης με το Δημόσιο, δηλ. η αναγνώριση από το δικαστήριο της σύνδεσής τους με αυτό (Δημόσιο) με σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου, αφετέρου, η υποχρέωση του Δημοσίου να τους απασχολεί και στο μέλλον στο πλαίσιο της σχέσης αυτής, κατατάσσοντάς τους σε αντίστοιχη θέση εργασίας στο Υπουργείο Πολιτισμού και καταβάλλοντάς τους τις νόμιμες αποδοχές. Ως εργοδότης κατονομάζεται το Δημόσιο, η “δυστοκία” του οποίου ως προς την αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος ρητά συνομολογείται από τους συμβαλλομένους, ενώ ρητά, επίσης, αποκλείεται η αμοιβή σε περίπτωση αποτυχίας. Συνεπώς, οι συμφωνίες αυτές, που αφορούν απαιτήσεις αναγόμενες σε εργασιακή σύμβαση, ρυθμίζονται από τις ισχύουσες κατά το χρόνο σύνταξης του οικείου εργολαβικού διατάξεις του Κώδικα Δικηγόρων και πληρούν κατ’αρχάς όλες τις προϋποθέσεις που τάσσουν οι ανωτέρω διατάξεις για την εγκυρότητα τους. Η αξία του αντικειμένου της δίκης, το 20% του οποίου δεν μπορεί να υπερβαίνει η συμφωνηθείσα αμοιβή, για τις έννομες σχέσεις όπως οι παρούσες, προσδιορίζεται από το δεκαπλάσιο της ετήσιας παροχής, όπως ορίζει το άρθρο 11 περ. 7 του ΚΠολΔ (βλ. και ΑΠ 832/1990, 1713/1985, δημ. ΝΟΜΟΣ)¹

17. Ακολούθως, με τα ίδια εργολαβικά, εκχωρείται στην εντολοδόχο δικηγορική εταιρεία, δικαίωμα απευθείας είσπραξης του ποσού της αμοιβής από τον «οφειλέτη», που δεν κατονομάζεται μεν εκ νέου, δύναται όμως να συναχθεί ότι νοείται ο αντίδικος των εντολέων, δηλαδή το Ελληνικό Δημόσιο, εφόσον μετά την

---

¹ Με τις αποφάσεις αυτές έγινε δεκτό ότι από τα άρθρα 7, 9 και 11 παρ. 7 Κ.Πολ.Δ. προκύπτει σαφώς ότι όταν με την αγωγή ζητείται και η διάγνωση της σχέσης από την οποία πηγάζουν οι επίσης επίδικες περιοδικές παροχές, ανεξάρτητα αν απορρέουν από σύμβαση, αδίκημα ή αμέσως από το νόμο, οι οποίες (παροχές) έχουν ορισμένο περιεχόμενο και επαναλαμβάνονται κατά ορισμένα χρονικά διαστήματα, δεν είναι υπό αίρεση και γίνονται απαιτητές μόνο με την παρέλευση του αναγκαίου χρόνου, η αξία του αντικειμένου της διαφοράς κρίνεται όπως ορίζει το άρθρο 11 παρ. 7. Ομοίως κρίθηκε και με τις αποφάσεις 87/2012, 113/2012, 600/2012, 799/2012 του Ειρηνοδικείου Αθηνών, επί αγωγών δικηγόρων για την επιδίκαση της οφειλόμενης με βάση την αξία του αντικειμένου της δίκης αμοιβής τους.

επιδιωκόμενη αναγνώριση από το δικαστήριο του χαρακτήρα της μεταξύ αυτών εργασιακής σχέσης, οφείλει να τους απασχολεί ως εργοδότης τους. Περαιτέρω, το ποσό της αμοιβής που ορίστηκε κατ' αποκοπήν στα ανωτέρω συμφωνητικά, με την αναγγελία που περιήλθε στο Υπουργείο Πολιτισμού επιμερίζεται μονομερώς, από την αναγγέλλουσα-εκδοχέα στο 20% επί του μηνιαίου μισθού εκάστου των ως άνω εργαζομένων, πλέον του αναλογούντος ΦΠΑ, ποσοστού 24% επ' αυτού, αιτείται δε η παρακράτηση και η απόδοσή του στη δικηγορική εταιρεία, μέχρι την ολοσχερή εξόφλησή του.

18. Περαιτέρω, κατά την ενώπιον του Τμήματος συζήτηση διατυπώθηκαν οι ακόλουθες γνώμες, που έλαβαν τον ίδιο αριθμό ψήφων:

A. Κατά τη πρώτη γνώμη, την οποία υποστήριξαν η Πρόεδρος του Τμήματος και οι Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους, Κωνσταντίνος Γεωργάκης, Νικόλαος Δασκαλαντωνάκης, Αγγελική Καστανά, Ιωάννης Χατζηνέκουρας και Μαρία Δεληγιάννη (ψήφοι έξι - 6), για το έγκυρο της εκχώρησης πρέπει να υφίσταται ισχυρή δήλωση βουλήσεως του εκχωρούντος οφειλέτη, να δηλώνεται δηλαδή ρητά τόσο η συγκεκριμένη απαίτηση που εκχωρείται, όσο και το εύρος της εκχώρησης. Όταν λείπουν τα στοιχεία αυτά, δεν είναι δυνατή η συμπλήρωσή τους μονομερώς δια της αναγγελίας, ούτε από τον αναγγέλλοντα δανειστή ούτε από τον τρίτο (οφειλέτη της εκχωρούμενης απαίτησης). Στην προκειμένη περίπτωση, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι μισθοί που θεωρείται ότι εκχωρήθηκαν δεν ήταν αντικείμενο της δίκης και δεν επιδικάσθηκαν, τέτοια δήλωση βουλήσεως δεν προκύπτει από τα εργολαβικά που περιλήφθηκαν στην αναγγελία. Ειδικότερα, από την γενική και αόριστη αναφορά περί είσπραξης της συμφωνηθείσας αμοιβής «απευθείας από τον οφειλέτη», δεν μπορεί να συναχθεί με βεβαιότητα η συναίνεση των εντολέων για την παρακράτηση της οφειλόμενης στον εντολοδόχο δικηγόρο αμοιβής, από τις αποδοχές που προσδοκούν να εισπράξουν ως παρακολούθημα της υπαλληλικής τους ιδιότητας, εκ μέρους του εργοδότη τους, Ελληνικού Δημοσίου. Ακόμα δε και στην περίπτωση που γινόταν δεκτό ότι πρόκειται πράγματι για εκχώρηση των αποδοχών, δεν εκφράζεται η βούληση των εντολέων-εκχωρητών σχετικά με το ακριβές ποσό ή ποσοστό και το χρονικό επιμερισμό της παρακράτησης, μέχρι την εξόφληση του συνολικού ποσού της δικηγορικής αμοιβής, δεδομένων και των ανωτάτων ορίων της κατ'εξαιρέσειν επιτρεπόμενης εκχώρησης ή κατάσχεσης αυτών που ορίζονται στην παράγραφο

2 του άρθρου 1 του α.ν. 1453/25 Οκτ./2 Νοεμ. 1938 και στην παρ. 2 του άρθρου 982 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Η έλλειψη αυτή δεν μπορεί να αναπληρωθεί με την επιχειρούμενη στο κείμενο της αναγγελίας «ερμηνεία» του συμφωνητικού, με μεγάλη απόκλιση από το ακριβές περιεχόμενό του, όπως ειδικότερα εκτίθεται στο ιστορικό, εν όψει ιδίως του γενικότερου κοινωνικού συμφέροντος που εξυπηρετούν οι αναγκαστικού δικαίου διατάξεις με τις οποίες προβλέπεται το ανεκχώρητο των αποδοχών, το οποίο επιβάλλει την στενή ερμηνεία των διατάξεων που επιτρέπουν την κατ'εξαίρεση εκχώρησή τους (πρβλ. και ΝΣΚ 169/2020).

Συνεπώς, εφόσον στα περιληφθέντα στην αναγγελία εργολαβικά δίκης δεν προσδιορίζεται με τρόπο ορισμένο η εκχωρούμενη απαίτηση, ενώ και το περιεχόμενο της αναγγελίας δεν συμφωνεί με αυτό των εργολαβικών, το Υπουργείο Πολιτισμού δεν οφείλει να προβεί στην αιτούμενη παρακράτηση των αποδοχών των υπαλλήλων του και απόδοσή τους στην δικηγορική εταιρεία σε εξόφληση της αμοιβής της.

Β. Κατά τη δεύτερη γνώμη, την οποία υποστήριξαν οι Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους, Αφροδίτη Κουτούκη, Δημήτριος Μακαρονίδης, Αθηνά Αλεφάντη, Γεώργιος Βαμβακίδης, Αθανάσιος Θεοχάρης και Ιωάννα Λεμπέση (ψηφοί έξι -6), στην εξεταζόμενη περίπτωση που αντικείμενο της δίκης ήταν ο ορθός νομικός χαρακτηρισμός της εργασιακής σχέσης των εντολέων με το Δημόσιο ως αορίστου χρόνου και συνακόλουθα η κατάταξή τους σε αντίστοιχη θέση εργασίας, μετά την επιτυχή έκβαση της υπόθεσης και την κατάταξή τους σε θέσεις εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου στο Υπουργείο Πολιτισμού, προϊόν της δίκης από το οποίο θα εισπραχθεί η δικηγορική αμοιβή συνιστούν οι αποδοχές που προσδοκούν να εισπράξουν ως παρακολούθημα της υπαλληλικής τους ιδιότητας, εκ μέρους του εργοδότη τους Ελληνικού Δημοσίου. Η μη υπέρβαση του ποσοστού 20 % που αποτελεί το ανώτατο όριο της επιτρεπόμενης μεταβίβασης του αντικειμένου της δίκης κατά τον Κώδικα Δικηγόρων, θα ελεγχθεί με βάση το δεκαπλάσιο της ετήσιας παροχής, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 11 περ. 7 του ΚΠολΔ. Περαιτέρω, στα περιληφθέντα στην αναγγελία εργολαβικά δίκης περιέχεται σαφής δήλωση του εντολέα περί εκχώρησης των αποδοχών αυτών ενώ η υφιστάμενη αοριστία ως προς το ακριβές ποσό ή ποσοστό παρακράτησης και τον χρονικό επιμερισμό της, δεν ασκεί ουσιώδη επιρροή, καθόσον από την

επισκόπηση των σχετικών εγγράφων σαφώς προκύπτει ότι το μεταγενέστερο περιεχόμενο των αναγγελιών είναι ευνοϊκότερο για τους εργαζόμενους συγκριτικά με αυτό των εργολαβικών δίκης, ενόψει του ότι μ'αυτά (εργολαβικά) τα αντίστοιχα ποσά των 700, 800 ή 1000 ευρώ εκχωρούνται προς είσπραξη εφάπαξ και στο σύνολό τους, ενώ με τις αναγγελίες προβλέπεται τμηματική καταβολή σε ποσοστό 20% επί του μηνιαίου μισθού εκάστου των εργαζομένων και μέχρι πλήρους εξόφλησης των άνω ποσών. Συνεπώς, μη υφισταμένης ασάφειας που να αποβαίνει σε βάρος των εργαζομένων (εκχωρητών) και με την προϋπόθεση ότι πληρούνται οι οριζόμενες στον Κώδικα Δικηγόρων προϋποθέσεις εγκυρότητας του συμφωνητικού και της αναγγελίας της εκχώρησης, το αρμόδιο για την πληρωμή της απαίτησης (εν προκειμένω των αποδοχών των υπαλλήλων) όργανο του ΥΠΠΟΑ οφείλει να προβεί στην παρακράτηση και απόδοση στη δικηγορική εταιρεία του αιτούμενου ποσοστού των μηνιαίων αποδοχών των υπαλλήλων - το οποίο υπολείπεται του ανώτατου ορίου επιτρεπόμενης παρακράτησης των αποδοχών που ορίζεται στη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 1 του α. ν. 1453/1938 (25%) - μέχρι τη συμπλήρωση του συνολικού ποσού της δικηγορικής αμοιβής που εκχωρήθηκε σ'αυτήν, με κάθε ένα από τα κατατεθέντα εργολαβικά δίκης.

19. Σύμφωνα με τα παραπάνω, ανέκυψε ισοψηφία όσον αφορά το ζήτημα της διατύπωσης ή μη στα εργολαβικά δίκης του ερωτήματος, δήλωσης περί εκχώρησης της απαίτησης των υπαλλήλων του Υπουργείου Πολιτισμού επί των αποδοχών τους, προς εξόφληση της συμφωνηθείσας αμοιβής της δικηγορικής εταιρείας που τους εκπροσώπησε, καθώς και ως προς την δυνατότητα ειδικότερου προσδιορισμού της εκχωρηθείσας απαίτησης με το έγγραφο της αναγγελίας της εκχώρησης από την εκδοχέα προς τον οφειλέτη (ΥΠΠΟΑ), προκειμένου η αρμόδια για την καταβολή της μισθοδοσίας των υπαλλήλων υπηρεσία να προβεί στην, εντός των ορίων της δηλωθείσας εκχώρησης και σύμφωνα με τις διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας, παρακράτηση των αποδοχών και απόδοσή τους στην αναγγελθείσα δικηγορική εταιρεία.

Ως εκ τούτου το Τμήμα παραπέμπει ομόφωνα την υπόθεση στο σύνολό της στην Ολομέλεια του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 7 παρ. 3 εδ.ε' του ν. 3086/2002 (Α' 324).

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 23-03-2021

Η Πρόεδρος του Ε' Τμήματος ΝΣΚ

Η Εισηγήτρια

Νίκη Μαριόλη

Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Μαρία Οικονόμου

Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.